

Op 8 maart is het Dag van de Vrouw. Na de emancipatiebeweging is er veel veranderd in van oudsher voor mannen 'gereserveerde' gebieden, zoals bepaalde soorten arbeid. Maar ook in de sportwereld doen vrouwen steeds meer van zich gelden, hoewel zij veelal nog niet dezelfde erkenning en behandeling krijgen. Helpt het om dit vanuit de organisatie op te leggen? Een beschouwing op het thema 'vrouw en sport', met Nicole Hoevertsz, voorzitter van de vrouwencommissie van de Pan-Amerikaanse sportorganisatie ODEPA.

'Maak plaats voor vrouwen in sporttop'

Door Marjanne Havelaar

De oude Grieken wisten niet beter dan dat vrouwen en sport niet samengingen. Vrouwen mochten niet eens kijken naar sportwedstrijden, laat staan meedoen. Alleen de hogepriesteressen werden van die regel uitgezonderd. Zij mochten de zegen van de goden afsmeken voor ieder evenement. Het ging zelfs zover dat toen de moeder van een van de deelnemers zich vermomd als man onder het publiek had gemengd en werd ontdekt, als regel werd gesteld dat de toeschouwers voortaan naakt op de tribunes van de arena moesten zitten. Op 18 augustus van dit jaar zal deze eeuwenoude mannentraditie worden doorbroken. Dan zullen voor de allereerste keer vrouwen in het strijdperk mogen treden in het originele olympische stadion in Athene. Onder het motto 'terug naar Olympia' zal daar het evenement kogelstoten worden gehouden.

De klassieke Olympische Spelen werden van 776 voor Christus tot 393 na Christus gehouden, zonder dat daar een vrouw aan te pas kwam. Toen baron Pierre de Coubertin in 1896 voor de eerste keer de moderne Olympische Spelen organiseerde, was er veel veranderd, maar dat aspect nog niet. De baron vond het prima als vrouwen in het publiek aanwezig waren en meehielpen bij de ondersteuning van de sporters, maar meedoen van vrouwen aan de feitelijke wedstrijden was onbespreekbaar.

Dat bleek een eenmalige zaak, want tijdens de Spelen van 1900 mochten vrouwen in competitieverband meedoen aan de sporten tennis en golf. In latere jaren werden er steeds meer evenementen voor vrouwen toegevoegd aan de Olympische Spelen. Boogschieten, kunstrijden op de schaats, zwemmen en schermen werden in de eerste decennia van de vorige eeuw aan het programma toegevoegd. Tijdens de Olympische Spelen van 1928 in Amsterdam verschenen voor de eerste keer vrouwen aan de start op de atletiekbaan. Ook gymnastiek in teamverband was toen open voor vrouwen.

OPMARS

In de loop van ruim een eeuw Olympische Spelen hebben vrouwen een trage, maar gestage opmars gemaakt als deelnemer. Toch bestaat er nog steeds een lichte achterstand. Bij de laatste winterspelen van 2002 werden 78 evenementen georganiseerd, waarvan 37 voor vrouwen. Bij de zomerspelen van 2000 in Sydney, Australie, werden precies 300 evenementen gehouden, waarvan 132 voor vrouwen. Wanneer deze ontwikkeling zich voortzet, zal het aantal evenementen voor vrouwen bij de Olympische Spelen in de loop van enkele decennia vermoedelijk wel ongeveer gelijk worden aan het aantal evenementen voor mannen.

Overigens bestaat er ook minimaal een sport die in officieel competitieverband exclusief door vrouwen wordt beoefend. De wereldzwembond weigert nog steeds de mannen bij het synchroonzwemmen serieus te nemen. Dat is wel jammer, want juist voor deze sport zou de deelname door mannen wonderen doen voor het wat truttige imago. Met mannen erbij zou het synchroonzwemmen zich net zo kunnen ontwikkelen als het kunstrijden op de schaats dat in de afgelopen decennia heeft gedaan. Overigens zijn er wel mannen te vinden in deze sport. De bekendste onder hen is de Amerikaan Bill May, die het synchroonzwemmen op zeer hoog niveau beoefent.

Het feit dat er bijna evenveel evenementen voor vrouwen als voor mannen worden georganiseerd tijdens de Olympische Spelen betekent niet dat er ook evenveel mannen als vrouwen deelnemen aan de Spelen. Nog steeds is er een klein aantal landen dat zich niet door vrouwelijke sporters wil laten vertegenwoordigen. Bij de Spelen van Sydney 2000 was 38,2 procent van de deelnemers vrouw. Van de 199 landen die toen aan de spelen meededen, hadden er 9 geen enkele vrouw meegebracht.

Hoewel landen altijd uiterst trots zijn geweest op hun vrouwelijke medaillewinnaars, heeft het lang geduurd voordat het dragen van de landsvlag in de openingsparade aan vrouwen werd toevertrouwd. Ondanks het feit dat bijna veertig procent van de atleten bij de laatste zomerspelen uit vrouwen bestond, waren er slechts 54 landen die hun vaandel door een vrouw lieten dragen. Overigens heeft het tot de Olympische Spelen van 1968 geduurd voordat een vrouw de Olympische vlam het stadion mocht binnendragen. Die eer viel toen te beurt aan Enriqueta Basilio.

SCHIJN

Het lijkt dus allemaal wel te lukken voor vrouwen in de sport. Weliswaar een beetje traag, maar toch de goede kant op. "Dat is de schone schijn", verklaart Nicole Hoevertsz. "Er moet nog veel gebeuren voordat vrouwen echt als volledig gelijkwaardig aan de mannen worden gezien".

Hoevertsz is voorzitter van de vrouwencommissie van de Pan-Amerikaanse sportorganisatie ODEPA. Daarnaast is ze lid van het uitvoerend comité en kanselier van dezelfde organisatie. Op Aruba is Hoevertsz algemeen secretaris van het Comité Olympico Arubano (COA). Door haar ervaring en kennis van zaken wordt ze vaak gevraagd om in het buitenland lezingen te houden over het thema 'Vrouwen en Sport'.

Volgens Hoevertsz zijn er weliswaar steeds meer vrouwelijke atleten die hun sport op hoog niveau beoefenen, maar daar wordt op een andere manier mee omgegaan dan met mannen. Zij kan zich vreselijk ergeren aan sportverslaggeving, waarbij vrouwen worden geportretteerd als al-dan-niet mooie meiden en vanuit een bepaalde hoek worden gefotografeerd of gefilmd, terwijl bij mannelijke atleten op een hele correcte, zakelijke manier uitsluitend over hun prestaties wordt gesproken. Een ander voorbeeld is de minimale aandacht in de media voor sportende vrouwen. Een gouden medaille wordt inderdaad vermeld, maar aan het evenement waarin die gewonnen is, wordt nauwelijk aandacht besteed.

AANRECHT

Hoevertsz meent dat de verklaring voor de achterstand van vrouwen op een aantal factoren berust. Zoals al genoemd zijn er culturen waar vrouwen nog steeds zwaar achtergesteld worden bij mannen. Maar ook in de vooruitstrevende Westerse landen wordt de verantwoordelijkheid voor het gezin en de sociale omgeving voor een onevenredig groot deel op de schouders van vrouwen geschoven. Vrouwen zijn huisvrouw, moeder en echtgenote. Wanneer een vrouw zich voor honderd procent wil inzetten voor haar sport en daardoor geen aandacht heeft voor huishouden en sociale activiteiten, wordt dat vaak niet op prijs gesteld. Opvallend is dan ook het relatief grote aantal succesvolle vrouwelijke atleten dat met een trainer, coach of andere sporter is gehuwd. Bij zo'n partner vinden zij wel begrip voor hun trainingsschema's en eisen op het gebied van rust en voeding.

Hoevertsz is zich ervan bewust dat het voor individuele vrouwen heel moeilijk is om op te boksen (soms is dit zelfs letterlijk van toepassing), tegen het "oude jongens netwerk". Zij adviseert vrouwen om dingen samen te ondernemen. Niet alleen om dan niet alleen tegenover "de mannen" te staan, maar ook omdat uit onderzoek in gebleken dat vrouwen over het algemeen veel beter zijn in samenwerken dan mannen en dus samen inderdaad sterker staan.

Ook de verschillende sportorganisaties staan in de visie van Hoevertsz voor een zware opgave. Niet alleen het aandeel van vrouwen als sporter, maar ook het aandeel van vrouwen bij het nemen van de beslissingen in de sport zal nog veel verder omhoog moeten. En wat te denken van het bedroevend kleine aantal vrouwen dat actief is als trainer, coach of scheidsrechter?

Het Internationaal Olympisch Comité (IOC) bestaat voor het overgrote deel uit mannen. Pas in 1981 traden de eerste twee vrouwen toe tot het comité: Flor Isava Fonseca uit Venezuela en Pirjø Hagman uit Finland. Het IOC heeft inmiddels een richtlijn uitgevaardigd ten aanzien van het aantal vrouwelijke bestuursleden dat in ieder nationaal Olympisch comité zitting moet hebben. Per 31 december had het aandeel van vrouwen minimaal tien procent moeten bedragen. Eind 2005 moet dat zijn verdubbeld tot minimaal twintig procent.

Hoevertsz staat wat huiverig tegenover het stellen van dit soort quota: "Het kan helemaal verkeerd uitpakken. Wanneer vrouwen benoemd worden omdat dat nu eenmaal moet en er geen vrouwen met de vereiste kwaliteiten beschikbaar zijn, wat dan?" De praktijk wijst uit dat het voorkomt dat ongeschikte vrouwen in comité's of besturen worden benoemd, waarvan dan later wordt gezegd: "Zie je wel dat dit niets is voor vrouwen?".

Toch kunnen quota heel goed werken. In Noorwegen is al heel lang de richtlijn van kracht dat minimaal veertig procent van de bestuursleden van sportbonden uit vrouwen moet bestaan. Besturen hebben daar geen enkele probleem mee. In de Verenigde Staten is het discrimineren van vrouwen strikt verboden. Daar zie je dat vrouwen wel een vrijwel gelijkwaardige rol spelen binnen sportorganisaties.

Nicole Hoevertsz.

ARUBA

Op de vraag of het stellen van quota voor de participatie van vrouwen in het door mannen beheerste sportwereldje van Aruba een goed idee zou zijn, geeft Hoevertsz heel stellig antwoord: "Nee, dat zou hier niet werken, de mensen hier houden er niet van ergens toe gedwongen te worden".

Ze geeft aan dat ook het stellen van quota hier niet effectief zou zijn, omdat de opgelegde minima, waarschijnlijk als maxima beschouwd zouden worden. Haar oplossing, die inmiddels ook al wordt gerealiseerd is, is het instellen van een speciale commissie, de commissie "vrouw en sport". "Daarin moeten capabele mensen zitting hebben die gaan onderzoeken hoe de situatie op Aruba is met betrekking tot participatie van vrouwen in de sportwereld. Daarna moeten zij een visie ontwikkelen van hoe de toekomst eruit zou moeten zien met betrekking tot dat aspect. Ten slotte worden dan strategieën ontwikkeld die de route aangeven tussen nu en de toekomst". Deze aanpak berust op het strategische plan van de Panamerican Sport Organisation PASO. Het plan heet heel toepasselijk *Paso a Paso* (stap voor stap) en geeft richtlijnen aan de nationale vertegenwoordigers hoe ze de situatie in hun eigen land kunnen verbeteren. Afsluitend geeft Hoevertsz de goede raad om vooral de nadruk te leggen op het uitvoeren van de te ontwikkelen strategie, want "vele plannen, ongeacht hoe veelbelovend en noodzakelijk ze zijn, liggen geduldig in een lade te wachten op uitvoering". Ook voor individuele vrouwen die graag deel zouden willen uitmaken van een sportbestuur heeft zij een advies: "Bereid je heel goed voor op de taak die je te wachten staat. Zorg dat je op de hoogte bent van de geschreven en ongeschreven regels en ga ervoor".